

การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์
จังหวัดขอนแก่น

PROMOTION OF SANGHA AFFAIRS ACCORDING TO SANGKHAHAWATTHU 4 IN
SANGHA GOVERNMENTAL AREA OF KHON KAEN PROVINCE

พระภิกษุณณะ ฉันทกโร (วงศ์พรธาดา), พระมหาวิรุฬ วิโรจน์ และณฐอร เจือจันทร์
Phra Kritsana Chantakaro (Wongpansa), Phramaha Wiruth Wirojano, Nathaorn Juejan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
Mahamakut Buddhist University Isan Campus
Corresponding Author E-mail: phrakritsana88@gmail.com

บทความวิจัย (Research Article)

Received. 6/11/2023 Revised 2/12/2023 Accepted 8/12/2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและเปรียบเทียบการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 จำแนกตาม อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญ และเสนอแนะการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 382 คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA) และ LSD ผลการวิจัยพบว่า 1) คณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น มีการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการปกครอง รองลงมาคือ ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ หลักสังคหวัตถุ 4 2) ผลการเปรียบเทียบระดับการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น คณะสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญ ต่างกัน พบว่า มีการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ควรมีการเสริมสร้างและพัฒนากิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น โดยควรมีการแจ้งข้อมูลข่าวสาร, ประชาสัมพันธ์ และมีการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ควรมีเสริมสร้างและพัฒนาประสิทธิภาพของ ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในทุกตำบลทุกอำเภอ จังหวัดขอนแก่น โดยการส่งเสริม และปลูกฝังให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4

คำสำคัญ: การส่งเสริม; กิจการงานคณะสงฆ์; สังคหวัตถุ 4

Abstract

The objectives of this thesis are as follows: 1) to study the level of promotion of the work of the Sangha according to Sangkahavattu 4, 2) to compare the promotion of the work of the Sangha according to Sangkahavattu 4, classified by age, years in monkhood, level of Dhamma education, and level of secular education, 3) to propose recommendations for promoting the work of the Sangha according to Sangkahavattu 4 in the jurisdiction of the Sangha in Khon Kaen province, using a questionnaire to collect data from a sample group of 382 individuals. The statistical methods used include frequency, percentage, mean, standard deviation, one-way analysis of variance (ANOVA), and the least significant difference (LSD) test. The research findings are as follows: 1) the population of the Sangha in the jurisdiction of the Sangha in Khon Kaen province has a high level of promotion of the work of the Sangha according to Sangkahavattu 4 overall. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average score is governance, followed by education, propagation of Buddhism, public welfare, Sangha education, and public support, while the aspect with the lowest average score is Sangkahavattu 4, 2) in comparing the level of promotion of the work of the Sangha according to Sangkahavattu 4 in the jurisdiction of the Sangha in Khon Kaen province, it was found that there are significant differences in the promotion of the work of the Sangha according to Sangkahavattu 4 among different age groups, years in monkhood, level of Dhamma education, and level of secular education, with a statistical significance level of 0.05, 3) suggestions: There should be strengthening and development of promoting Sangha activities according to the 4 principles of Sangha Vatthu in the Sangha Administrative Area of Khon Kaen Province. There should be information and public relations and appoint inspectors for various projects. They should strengthen and develop the effectiveness of Follow the principles of Sangha Vatthu 4 in every sub-district, every district, Khon Kaen Province by promoting and instill the people to follow the principles of Sangha Vatthu 4.

Keywords: promotion; sangha affairs; Sangkhahawatthu 4

บทนำ

พระพุทธศาสนามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่อยกย่องนับถือเป็นสรณะแห่งชีวิตสืบต่อกันมาจึงปรากฏให้เห็นขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนศาสนพิธีและพิธีกรรมต่าง ๆ ล้วนมีพื้นฐานมาจากความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาที่แนบแน่นในสังคมมาโดยตลอด ในด้านวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนได้ผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อ และหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาตลอดระยะเวลายาวนาน จนทำให้เกิดการปรับตัวเข้าหากันและสนองความต้องการของกันและกัน ตลอดจนผสมกลมกลืนกับความเชื่อและข้อปฏิบัติสายอื่นทำให้เกิดระบบระเบียบความเชื่อและความประพฤติปฏิบัติที่เป็นแบบแผนของคนไทย (จิรศักดิ์ ปันลำ, 2560: 36 - 37)

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยหลักแล้ว คือ การปกครองตามพระธรรมวินัยและให้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และต่อมาได้

แก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมยิ่งขึ้นถึงปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วย โดยกำหนดให้มีมหาเถรสมาคม ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561: ออนไลน์)

การบริหารงานคณะสงฆ์นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ เพราะถ้ามีระบบการบริหารจัดการดี พระพุทธศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การปกครองหรือการบริหารที่ดีนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์และวิธีการจัดการ หรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับ การแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพราะการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีมาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ (กรมการศาสนา, 2540: คำนำ) การบริหารงานเชิงพุทธเป็นนวัตกรรมที่สร้างมาจากแนวคิดของมนุษย์ที่นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาซึ่งเป็นหลักดั้งเดิมในการบริหารคน บริหารตน บริหารงานและการนำหลักทฤษฎีสมาคมใหม่มาประยุกต์เป็นการสร้างแนวคิดเพราะว่าไม่ว่าจะเป็นนวัตกรรมซึ่งผ่านการทดลองทดสอบและนำไปใช้จริง ซึ่งมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมาก ฉะนั้นในหลักของการบริหารเชิงพุทธจึงเป็นนวัตกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อบริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยถึงแม้ว่าในปัจจุบันนี้จะมีชาวในเชิงลบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ก็ตาม แต่การบริหารจัดการที่เป็นโครงสร้างในระบอบของมหาเถรสมาคมนั้นก็ถือว่าเป็นการบริหารกิจการคณะสงฆ์คิดว่าน่าจะเป็นที่ดีที่สุดสำหรับคณะสงฆ์ไทย ถึงแม้ว่าจะมีผู้กล่าววาระของบริหารจัดการของมหาเถรสมาคมจะดูล่าช้าหรือดูโบราณแต่ก็ยังต้องใช้แบบนี้ต่อไปจนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคตเพราะฉะนั้นแล้วการบริหารงานเชิงพุทธจึงมีหลักของการบริหารที่นักวิชาการหรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญได้ให้ความหมายไว้ ต่าง ๆ นานา ดังนี้การบริหารว่า“การบริหาร” หมายถึง การใช้คนอื่นทำงานเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดขององค์กร (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549: 96) ที่จะนำทรัพยากรดังกล่าวออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์และได้ผลอย่างคุ้มค่า ซึ่งจัดว่าเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการควรให้ความสนใจอย่างจริงจังกับ “การบริหาร” กล่าวคือ เพื่อให้การบริหารของกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเพื่อความมั่นคงแห่งคณะสงฆ์ไทย ในขณะเดียวกันที่คณะสงฆ์ถือได้ว่าเป็นองค์กรที่แทรกตัวอยู่กับชุมชนทั่วประเทศและทุกระดับทำหน้าที่หล่อหลอมกลมเกลียวทางสังคมโดยยึดพื้นฐานหลักศาสนาและศีลธรรมทางพุทธ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2549: 25)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว เห็นว่าความสำคัญของการบริหารกิจการงานในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและส่งเสริมควบคุมดูแลให้ไปตามข้อวัตรปฏิบัติของจริยาพระสังฆาธิการ และสถาบันคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ตระหนักถึงความสำคัญในระบบการปกครองคณะสงฆ์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ วิทยาการด้านการบริหารและการจัดการก้าวหน้าไปมากคณะสงฆ์ควรจะได้ใช้วิทยาการเหล่านั้นมาช่วยเสริมการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ โดยทำการศึกษาให้ครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์อันจะช่วยให้ได้ภาพรวมของการปกครองคณะสงฆ์และนำหลักคำสอนในพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ การมีมนุษยสัมพันธ์และการเกื้อกูลกัน ซึ่งตรงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ หลักสังคหวัตถุ 4 อันเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดสุขในการอยู่ร่วมกันโดยยึดหลักการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของความปรารถนาดีที่มีต่อกัน เพื่อให้เกิดการเหนียวรั้งจิตใจผู้คนเข้าไว้ด้วยกัน ก่อให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียว ความสมานสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจ และสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการอยู่ร่วมกัน ผู้วิจัยจึงมี

ความสนใจและต้องการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นฐานข้อมูลและพัฒนาต่อยอดให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน
2. เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสามัญ
3. เพื่อเสนอแนะการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงปริมาณเรื่อง การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นประชากรคณะสงฆ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น มีจำนวนทั้งหมด 8,650 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น, 2565: ออนไลน์) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967: 99) ระดับความเชื่อมั่นของตัวอย่างที่ 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประชากรคณะสงฆ์ 382 รูป โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Sampling) ประกอบด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นและด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากรที่ชัดเจนแน่นอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) อายุ 2) พรรษา 3) ระดับการศึกษานักธรรม 4) ระดับการศึกษาสามัญ ข้อคำถามเป็นลักษณะการตรวจสอบรายการ (Checklist) และเป็นคำถามปลายปิด (Close Ended Questionnaires) ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ระดับคะแนน (Rating Scale) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถาม เลือกตอบคำถาม 5 ระดับ ดังนี้ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุดกำหนดให้มีค่าเท่ากับ 5 4 3 2 1 คะแนน ตามลำดับ

การหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน มีค่าเท่ากับ 0.66 – 1.00 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น โดยนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.891 ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมานำมาวิเคราะห์โดยใช้ค่าทางสถิติ และขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสามัญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ

เชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชากรคณะสงฆ์ต่อการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม อายุ พรรษา ระดับการศึกษาสายนักธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างตัวแปรอิสระที่มีตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของประชากรคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า ส่วนมากอยู่ในระดับอายุ 30 – 39 ปี จำนวน 101 รูป คิดเป็นร้อยละ 26.44 มีระดับพรรษา 1-10 พรรษา จำนวน 222 รูป คิดเป็นร้อยละ 58.12 มีระดับการศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน 175 รูป คิดเป็นร้อยละ 45.81 มีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 137 รูป คิดเป็นร้อยละ 35.86

2. ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น พบว่า ประชากรคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น มีการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการปกครอง รองลงมาคือ ด้านการศาสนศึกษา รองลงมาคือ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รองลงมาคือ ด้านสาธารณูปการ รองลงมาคือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์รองลงมาคือ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักสังคหวัตถุ 4

3. ผลการเปรียบเทียบระดับการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามตัวแปร อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญ รายละเอียดในแต่ละกลุ่ม สรุปได้ดังนี้ การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า คณะสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญ ต่างกัน พบว่า คณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น มีการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คณะสงฆ์ควรมีการเสริมสร้างและพัฒนากิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น โดยควรมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบอยู่เสมอ และควรมีการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ควรเสริมสร้างและพัฒนาประสิทธิภาพของ ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในทุกตำบล ทุกอำเภอ จังหวัดขอนแก่น โดยการส่งเสริม และปลูกฝังให้ประชาชน ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 และนำมาปฏิบัติ เพื่อให้เป็นข้อบังคับข้อห้าม และข้อควรเว้น

อภิปรายผล

การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น ได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นกรอบในการวิจัย จากผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านสาธารณูปการ และการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านหลักสังคหวัตถุ 4

1. การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านการปกครอง ของประชากรคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับมาก กล่าวคือ คณะสงฆ์มีกระจายอำนาจทางการปกครองให้ภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะปกครอง คณะสงฆ์มีการพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา ให้มีความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมายและการจัดการทรัพย์สินของสถาบันทางพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์มีการจัดตั้งสภาสงฆ์ในแต่ละระดับชั้น คณะสงฆ์มีการกำหนดกระบวนการยุติธรรมสงฆ์ที่สอดคล้องด้วยพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ คณะสงฆ์มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์ทำงานเชื่อมโยงกับเครือข่ายทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาอดิศักดิ์ ควงโก (ฉิดอิม) (2562: บทคัดย่อ) กล่าวว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36) เมื่อพิจารณาเป็นด้านพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการใน ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการมีบทบาทอยู่ในระดับ ปานกลาง

2. การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านการศาสนศึกษา ของประชากรคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับมาก กล่าวคือ คณะสงฆ์มีการพัฒนาการบริหารจัดการในการศึกษาบาลี นักธรรม ธรรมศึกษา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญมหาวิทยาลัยสงฆ์ และการศึกษาตามอัธยาศัย บูรณาการกันอย่างเป็นระบบ คณะสงฆ์มีการจัดให้มีคณะกรรมการการศึกษาในพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด เพื่อบูรณาการการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุ สามเณร และประชาชนทั่วไป คณะสงฆ์มีการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน คณะสงฆ์มีการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านพระพุทธศาสนา ให้มีความมั่นคงและก้าวหน้าในอาชีพ เช่น กำหนดระบบเทียบมาตรฐานคุณวุฒิ อัตรานิตยภัต สวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่น ๆ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ คณะสงฆ์มีการกำหนดยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนาแบบกลไกในการสร้างศาสนทายาท ซึ่งไม่สอดคล้องกับ สายหยุด มีฤกษ์ และคณะ (2559: บทคัดย่อ) กล่าวว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์สมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านการศาสนศึกษามากที่สุดในเรื่องการควบคุมดูแลตรวจสอบการปฏิบัติงานการเรียนการสอน พระปริยัติธรรมแผนกบาลีและธรรมศึกษาให้เป็นไปตามแบบแผนและประเพณีอันดีงาม รองลงมาคือเรื่องการส่งเสริมและการพัฒนาครูสอนนักธรรม บาลีและธรรมศึกษา

3. การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ของประชากรคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่

ในระดับมาก กล่าวคือ คณะสงฆ์มีการศึกษาสงเคราะห์ พัฒนาส่งเสริมพระพุทธศาสนาและการเรียนการสอน ธรรมศึกษาในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ คณะสงฆ์มีการศึกษาสงเคราะห์ พัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพ คณะสงฆ์มีการสงเคราะห์พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนธรรมศึกษาและหลักสูตรพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คณะสงฆ์มีการจัดตั้งและบริหารกองทุนสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ เพื่อให้การสนับสนุนพระภิกษุสามเณรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่น้อยเพียงใด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ คณะสงฆ์มีการศึกษาสงเคราะห์ พัฒนาเครือข่ายการทำงานร่วมกันกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) เพื่อสร้างระบบในการทำงานให้เป็นเอกภาพ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ พระศักรินทร์ ไชยโพธิ์, ไพโรจน์ พรหมมีเนตร (2559: บทคัดย่อ) กล่าวว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการสาธารณูปการ รองลงมาคือ ด้านการปกครอง และ ด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับที่ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันทุกด้าน การเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวม จำแนกตามระดับวุฒิการศึกษาทางธรรมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการสาธารณูปการ รองลงมา คือ ด้านการปกครอง และด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

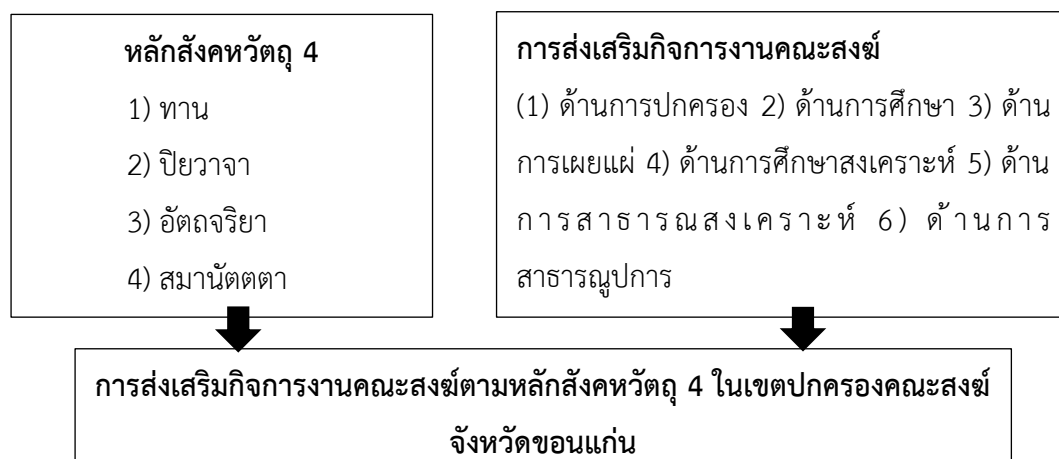
4. การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของประชากรคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับมาก กล่าวคือ คณะสงฆ์มีการเสนอให้มีการตั้งหรือพัฒนาสถาบันเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการประชาสัมพันธ์และเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์มีการกำหนดเป้าหมาย หรือจัดทำยุทธศาสตร์การเผยแผ่และประชาสัมพันธ์กิจการพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ คณะสงฆ์มีการจัดทำมาตรฐานบุคลากรด้านการประชาสัมพันธ์และเผยแผ่กิจการพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์มีการเสนอให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ พัฒนางาน และส่วนงาน เพื่อการดูแลตรวจสอบมาตรฐานของบุคลากร ด้านการเผยแผ่ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ คณะสงฆ์มีการรณรงค์ จัดกิจกรรม สนับสนุน สร้างเครือข่าย การประชาสัมพันธ์และเผยแผ่ข่าวสารกิจการงานพระพุทธศาสนา และศาสนสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ได้ต่อเนื่อง ซึ่งไม่สอดคล้องกับ พระมหาสุริยา อภิวิฑูโน (2564: บทคัดย่อ) กล่าวว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการพัฒนาความรู้ของประชาชน ด้านการมีความสุขของประชาชน ด้านการเข้าถึงประชาชน และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนตามลำดับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 รายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านบุคลากร ด้านวัสดุและอุปกรณ์ ด้านงบประมาณ และ ด้านการบริหารตามลำดับ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 11

5. การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านสาธารณูปการ ของประชากรคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับมาก กล่าวคือ คณะสงฆ์มีการพัฒนาวัดและศาสนสถานให้เป็นสถานที่เอื้อต่อการปฏิบัติศาสนกิจของคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชน คณะสงฆ์มีการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารการจัดการศาสนสมบัติของวัด คณะ

สงฆ์มีการทำนุบำรุงศาสนสถาน ส่งเสริม สนับสนุน และอนุรักษ์พุทธศิลปกรรมโบราณสถาน โบราณวัตถุทางพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์มีการพัฒนาพระสงฆ์ให้มีความรู้และความสามารถในการสาธารณูปการ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ คณะสงฆ์มีการเร่งรัดให้ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารสิทธิ์ของวัดให้เป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ รศ.ดร. สมศักดิ์ บุญปู (2557: บทคัดย่อ) กล่าวว่า การวางแผนควบคุมหรือวางแผนผังในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดให้เป็นระเบียบสัดส่วน และการดูแล ซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะที่ชำรุดทรุดโทรมและเครื่องสาธารณูปโภคเช่น น้ำประปา ไฟฟ้า เป็นต้น ส่วนข้อที่เหลืออื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

6. การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ของประชากรคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับมาก กล่าวคือ คณะสงฆ์มีการส่งเสริมและสนับสนุนพระสงฆ์นักพัฒนาให้ทำงานร่วมกับเครือข่ายทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน คณะสงฆ์มีการส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาวิชาชีพสำหรับชุมชน คณะสงฆ์มีการสร้างระบบกลไก เพื่อกำกับดูแลและบริหารภารกิจด้านการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นรูปธรรม โดยสามารถวัดและประเมินผลได้ คณะสงฆ์มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการสาธารณสงเคราะห์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ คณะสงฆ์มีการจัดให้มีสถาบันทางการเงิน เพื่อสนับสนุนงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับ พระปิยปราชญ์ อาจารย์สุโก (2561: 1 - 11) กล่าวว่า 1) ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนจะมีข้อจำกัดตามเงื่อนไขของการ ดำรงชีพในยุคปัจจุบัน ราชการส่วนใหญ่ขาดการให้ความร่วมมือกับทางวัดบางวัด ไม่มีเจ้าหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือและประสานงานให้กับทางวัด ควรจัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชน ควรจัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างวัดและหน่วยงานราชการ ควรสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่และชาวบ้านมีส่วนร่วมกับทางวัดมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

แผนภูมิภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

การเสริมสร้างและพัฒนาการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น โดยควรมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบอยู่เสมอ และควรมีการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบโครงการต่าง ๆ

บทสรุป

คณะสงฆ์ควรมีการเสริมสร้างและพัฒนาการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น โดยควรมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบอยู่เสมอ และควรมีการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบโครงการต่าง ๆ

องค์กรทางพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเสริมสร้างและพัฒนาประสิทธิภาพของ ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในทุกตำบล ทุกอำเภอ จังหวัดขอนแก่น โดยการส่งเสริมและ ปลุกฝังให้ประชาชน ปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 และนำมาปฏิบัติ เพื่อให้เป็นข้อบังคับ ข้อห้าม และข้อควรเว้น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ให้มีความเพียงพอ ควรขอความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่มาให้การสนับสนุนในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนโครงการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ โดยยึดหลัก บวร “บ้าน วัด โรงเรียน หรือราชการ”

การนำไปใช้ประโยชน์

เพื่อให้เกิดการศึกษา “การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น” มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้มีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน และสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงาน ในแต่ละพื้นที่

2. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลหรือมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชน ทักษะคนดี หลักธรรมาภิบาล นโยบายรัฐบาล วัฒนธรรมองค์กร การพัฒนาเครือข่ายกองทุน เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพของการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น โดยใช้วิธีการวิจัยอื่น ๆ เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การระดมความคิดเห็นเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาประสิทธิภาพของการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2540). *คู่มือพระสังฆาธิการ ว่า ด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

จิรศักดิ์ ปันลำ. (2560). *รูปแบบและกระบวนการสร้างเครือข่ายมัคทายกในการส่งเสริมการเรียนรู้*

พระพุทธศาสนาในล้านนา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นิธิ เอียวศรีวงศ์.มองอนาคต. (2549). *บทวิเคราะห์เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางการสังคมไทย*. กรุงเทพฯ:มูลนิธิภูมิปัญญา.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร* .กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น บัญชีสำรวจวัด พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ประจำปี 2565
จังหวัดขอนแก่น. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2565 จาก

<https://kkn.onab.go.th/th/content/category/detail/id/17/iid/32055>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). **สถาบันส่งเสริมและพัฒนาการพระศาสนา คู่มือพระสังฆาธิ**

การ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

Taro Yamane. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis*, 2nd Ed., New York : Harper and Row.